

הַלְבוֹת תְּפִלָּה סִימָן צו צו

צו שְׂיִמְנַע כָּל הַטְּרָדוֹת כְּדֵי שְׂיִכְוֶן, וּבו ב' סְעִיפִים:

א (א) **כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל (ב) לֹא יֵאָחֵז בְּיָדוֹ (ג) תְּפִלִּין (ד) וְלֹא סֵפֶר מִכְתָּבֵי הַקִּדְשׁ וְלֹא (ה) [3] (ו) קָעָרָה מְלֵאָה וְלֹא סִפִּין (ה) וּמַעוֹת וְכַפֵּר, (ו) מִפְּנֵי שְׁלֹבוֹ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִפְלוּ, יִטְרַד וְתִתְבַטֵּל פְּנִיתוֹ. וְלֹאֲב כַּזְמָנוֹ (ז) מִתַּר לֵאָחֵז בְּיָדוֹ, פִּינָן שֶׁהֶאֱחִיזָה בְּיָדוֹ הִיא מִצְוָה אֵינִי נֹטְרָד בְּשִׁבְלוֹ: **ב** מִתַּר לֵאָחֵז מִחֲזוֹר-תְּפִלוֹת בְּיָדוֹ בְּשַׁעַה שֶׁמִּתְפַּלֵּל, הוֹאִיל וְתוֹפֵס לְצַרְף תְּפִלָּה עֲצָמָה לֹא (א) טְרִיד, דוּמְנָא דְלוֹבֵב דְּמַשׁוּם דְּלִקְחִתָּהּ מִצְוָה לֹא טְרִיד: הֵגָה וּמִקַּל מִקוּם אִם לֹא הֵינָה בְּיָדוֹ קָרָם שֶׁהִתְחִיל (ח) לֹא יִחְזִיר אַחֲרָיו בְּתִפְלָה לְשׁוֹ, אֶל־אִם-כֵּן הֵינָה בְּמִקוּם מִיָּד שֶׁהוּא מוֹרָן, אִז מִתַּר לְשׁוֹ אֶפְלוּ בְּתוֹךְ תְּפִלָּה כְּדֵי (ז) (ט) לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹכוֹ (הר"י פֶּרֶק מִי שִׁמְחוּ):**

צו שְׁלֵא יִגְהַק וְשְׁלֵא יִפְהַק בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, וּבו ה' סְעִיפִים:

א **לֹא (ב) יִגְהַק (מִוְצִיא מִגּוּפוֹ לְפָנָיו נְפִיחָה מִתּוֹךְ שִׁבְעוֹ, רִיטוּר בְּלַע"ו) וְלֹא יִפְהַק (פּוֹתַח פִּיו לְהוֹצִיא רוּחַ הַפֶּה). וְאִם צָרִיךְ (א) לְפַהֵק מִתּוֹךְ אֲנָס, יִנִּיחַ יָדוֹ עַל פִּיו שְׁלֵא תֵרָאָה פְּתִיחָתוֹ. (וְיִזְהַר שְׁלֵא יִנִּיחַ יָדוֹ עַל (ב) סִנְטְרוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, דְּהוּי דְרָךְ גַּסוּת הַרוּחַ) (טוֹר וְהר"ף): **ב** **כְּאֶסּוֹר לוֹ (א) לְרַק. וְאִם (ד) אֵי אֶפְשָׁר לוֹ שְׁלֵא לְרַק,****

בְּאֵר הַיִּטֵּב

(ב) **תְּפִלִּין**, וּבְדִיעֵבֵר א"ע יִחְזוֹר וְלִהְתַּפֵּל, ט"ז וּפְר"ח דְּלֹא כִפ"ח. וְמֵה שְׁנוֹהֲגִים שֶׁהַשִּׁי"ן מִחֻזֵּק בְּיָדוֹ הַסִּי"ת בְּשִׁבְתָּהּ וְאוֹמֵר יִקוּם פְּרָקָן וְכו' יָלֵל כִּינּוּן שֶׁכָּנְתָהּ אִז לְהִתְפַּלֵּל עַל לומְדֵי-תוֹרָה ע"כ מִחֻזֵּק הַסִּי"ת בְּיָדוֹ וְהוּי כְּמוֹ לוֹבֵב כְּמוֹנֵה, ט"ז: (ג) **קָעָרָה**, דוּקָא הֵי שָׂאָם יִפְלוּ יַשׁ בְּהֶם הַפֶּסֶד אוֹ יִזְקוּ לוֹ, אֲבָל שְׂאָר דְּכָרִים מִתַּר לֵאָחֵז, רַש"י וְר"ן. וְהר"י כִּתְבַּשׁ י"מ דְּהֵינּוּ לֹאֵן דוּקָא אֶלֶּא אֲרִיחָא דְמִלְתָּא נָקֵט וְהו"ה שְׂאֵין לְשׁוֹל שׁוּם דְּכָר בְּיָדוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה אֶלֶּא לֹאֲב בְּלִבְד ע"ש. וְכִתְבַּשׁ ט"ז, וּמַשְׁמַע נֶה יָלֵל דְּשׁ לְזַהֵר ג"כ לְמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסְדוּר שֶׁיִּשְׂרַם תְּחִלָּה כָּל הַמְקוּמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה וְלֹא יִחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם בְּשַׁעַת שֶׁמִּתְפַּלֵּל, כִּי יִפְסִיק ע"י וְלֹא יִכְוֶן יָפָה ע"כ": (א) **טְרִיד**, נִפֵּל סֵפֶר עַל הָאָרֶץ וְאֵינִי יָכוֹל לְכַוֵּן מִפְּנֵי זֶה, מִתַּר לְהַגְבִּיהוּ כְּשִׁיִּסֵּם הַכְּרֵכָה, ס"ח מ"א: (ז) **לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹכוֹ**, כִּתְבַּתִּי לְעִיל בְּס"ו עַג ס"ק ב דְּהָר"י וְז"ל הֵינָה מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר כְּדֵי שְׂיִכְוֶן מֵאֵד. וְאִךּוּ בְּחֻזְנַת הַשִּׁי"ן תְּפִלָּה י"ח יִהְיֶה הַסְדוּר פּוֹתַח לְפָנָיו לְהִיּוֹת אֲנִינִי פְקוּחוֹת עַל מֵה שְׂאוֹמֵר הַשִּׁי"ן, שְׁל"ה: (ב) **יִגְהַק**, שְׂמוֹצִיא רוּחַ מִפִּיו קָרָם הַפְּאֵל שְׂאֵכֵל. וְלֹא יִפְהַק. פּוֹתַח פִּיו כְּמִי שֶׁרוּצָה לִישׁוֹ: (ג) **סִנְטְרוֹ**, הֵינּוּ לְחֵי הַתְּחַתּוֹן, וְמֵה שֶׁקָּעַת חֲזִינִים עוֹשִׂין כֵּן, אֵינֶם מִתְכַּנְּנִים לְשֵׁם יִתְרָא רַק לְכַסּוּמֵי קָלָא, אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַזְמַר אֶסּוֹר, ל"ח מ"א: (א) **לְרַק**, אֶפְלוּ בְּתַחֲנוּנִים שְׁלֵאֲתַר הַתְּפִלָּה אֶסּוֹר, דְּכָל זְמַן שְׁלֵא פָסַע ה"ל כְּעוֹמֵד לְפָנֵי הַפֶּלֶךְ⁽²⁾, מ"א:

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

פְּקוּחוֹת לְרִאִית בְּסִפֶּר לִית לָן בְּה, כֵּן כִּתְבוּ בְּשֵׁם סֵפֶר תּוֹצְאוֹת-חַיִּים וּמִט"מ ז"ל וְכֵן מִשְׁמַע לְשׁוֹן הוֹרֵר, וְעַן לְקוּם ס"י צוֹ וְלִקְוֶן ס"י צוּח. כִּתְבַּשׁ מַח"ב שִׁישׁ מִי שֶׁכִּתְבַּשׁ כְּשִׁמּוּכִירִים ה' בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה נוֹשְׂאִים עֵינֵיהֶם לְמַעְלָה, וְיִמּוֹר וְקִצְיָעָה כִּתְבַּשׁ דְּלֹא צָרִיךְ: [3] **קָעָרָה**, עֵבֶה"ט. וְלֵעִיל ס"י צג כִּתְבַּשׁ הַמְגִי"א דְּהָר"י ז"ל הִיא מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר כ"ו, וְכִתְבַּשׁ [מַח"ב] בְּסִפֶּר הַכְּנֻתָּה כִּתְבַּשׁ דְּפִסּוּקֵי דְּזוֹמְרָה וְיִזְרֵר אוֹר הֵינָה אוֹמֵר מִתּוֹךְ הַסְדוּר אִךּוּ תְּפִלָּה י"ח הֵינָה אוֹמֵר בְּעֵינֵים סְגוּרוֹת. וְכִתְבַּשׁ מַח"ב שְׁכָל אֲחֵד יִשְׁעוֹ וּמַשְׁמַע נֶה יָלֵל דְּשׁ לְזַהֵר ג"כ לְמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסְדוּר שֶׁיִּשְׂרַם תְּחִלָּה כָּל הַמְקוּמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּאוֹתָהּ תְּפִלָּה וְלֹא יִחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם בְּשַׁעַת שֶׁמִּתְפַּלֵּל, כִּי יִפְסִיק ע"י וְלֹא יִכְוֶן יָפָה ע"כ": (א) **טְרִיד**, נִפֵּל סֵפֶר עַל הָאָרֶץ וְאֵינִי יָכוֹל לְכַוֵּן מִפְּנֵי זֶה, מִתַּר לְהַגְבִּיהוּ כְּשִׁיִּסֵּם הַכְּרֵכָה, ס"ח מ"א: (ז) **לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹכוֹ**, כִּתְבַּתִּי לְעִיל בְּס"ו עַג ס"ק ב דְּהָר"י וְז"ל הֵינָה מִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר כְּדֵי שְׂיִכְוֶן מֵאֵד. וְאִךּוּ בְּחֻזְנַת הַשִּׁי"ן תְּפִלָּה י"ח יִהְיֶה הַסְדוּר פּוֹתַח לְפָנָיו לְהִיּוֹת אֲנִינִי פְקוּחוֹת עַל מֵה שְׂאוֹמֵר הַשִּׁי"ן, שְׁל"ה: (ב) **יִגְהַק**, שְׂמוֹצִיא רוּחַ מִפִּיו קָרָם הַפְּאֵל שְׂאֵכֵל. וְלֹא יִפְהַק. פּוֹתַח פִּיו כְּמִי שֶׁרוּצָה לִישׁוֹ: (ג) **סִנְטְרוֹ**, הֵינּוּ לְחֵי הַתְּחַתּוֹן, וְמֵה שֶׁקָּעַת חֲזִינִים עוֹשִׂין כֵּן, אֵינֶם מִתְכַּנְּנִים לְשֵׁם יִתְרָא רַק לְכַסּוּמֵי קָלָא, אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַזְמַר אֶסּוֹר, ל"ח מ"א: (א) **לְרַק**, אֶפְלוּ בְּתַחֲנוּנִים שְׁלֵאֲתַר הַתְּפִלָּה אֶסּוֹר, דְּכָל זְמַן שְׁלֵא פָסַע ה"ל כְּעוֹמֵד לְפָנֵי הַפֶּלֶךְ⁽²⁾, מ"א:

מִשְׁנֵה בְּרוּרָה

שְׁעָרֵי אוֹמְרִים⁽¹⁾ "כִּשְׁם שֶׁמְקַדְּשִׁים אוֹתוֹ בְּשָׂמִי מְרוֹם⁽¹⁹⁾ וְכו'": **א** (א) **כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל** בְּפִרְיֵי-מִגְדִּים כִּתְבַּשׁ דְּהוּא הַדִּין בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע⁽¹⁾ וּפְסוּקֵי דְזוֹמְרָה: (ב) **לֹא יֵאָחֵז וְכו'**, וּבְדִיעֵבֵר (ג) אֵין צָרִיךְ לְחֻזוֹר וְלִהְתַּפֵּל, (ד) אִם לֹא שְׂיִוְדַע שְׁעַל-יְדֵיָהּ לֹא כִּינּוּן בְּ"אֲבוֹת". וְהַמֵּת הַשִּׁי"ן לְהִתְחַזֵּק הַסְפֵּר-תּוֹרָה⁽²⁾ בְּיָדוֹ בְּשִׁבְתָּהּ כְּשֶׂאוֹמֵר "יִקוּם פְּרָקָן"⁽³⁾, דְּכִינּוּן שֶׁכָּנְתָהּ אִז לְהִתְפַּלֵּל עַל לומְדֵי-תוֹרָה עַל-כֵּן מִחֻזֵּק הַסְפֵּר-תּוֹרָה בְּיָדוֹ וְלֹא לְשֵׁם שְׂמִירָה, וְהוּי כְּמוֹ לוֹבֵב⁽⁴⁾

בְּאוֹר הַלְבָּה

סְעִיף כג. אִךּוּ לְפִי מֵה שֶׁכִּתְבוּ הַאֲחֵרוֹנִים בְּשֵׁם הוֹרֵר דְּצָרִיךְ לְהַעֲצִים עֵינָיו בְּשַׁעַת תְּפִלָּה, נִרְאָה שֶׁהוֹרֵר הַקִּדְשׁ חוֹלַק בְּהָה עַל תְּפִלְמוּדָא דִּידָן, עַן שֵׁם. וּבְתִיב-אֲדָם כָּלֵל כֵּב דִּין יֵא מִשְׁמַע, דְּעִשָׂר הַאֶסּוֹר אִךּוּ לְפִי הוֹרֵר הוּא וְדוּקָא כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּעֵינָיו הַפְּתוּחוֹת אִז בְּשֶׂאֵר דְּכָרִים, אֲבָל אִם עֵינָיו לְמַשֵּׁה כִּלְפֵי אָרֶץ וְאֵין מִכּוּן אִז לְהִסְפֵּל בְּדָבָר אַחֵר, לְכַלֵּי עֲלְמָא שְׂרִי וְשִׁהְרֵי הַתִּיב-אֲדָם שֵׁם כִּתְבַּשׁ "מְקָרִים עֲלֵיו מְלֵאךְ הַפְּתוּחַ" וְהוּא מוֹדֵר הַקִּדְשׁוֹ, וְלֹא פְלִיגֵי כָּלֵל, וּמִקַּל מִקוּם לְכַתְּחֵלָה נִכְוֶן לְהַתְמִיר לְעַצְם עֵינָיו כְּדֵי שְׁלֵא יִסְפַּל בְּדָבָר אַחֵר:

בְּזַמְנוֹ⁽⁵⁾, (א) וְכֵן מִתַּר לְהִתְחַזֵּק בְּשַׁעַת שְׂמִיכָרִים הַחֲדָשׁ⁽⁶⁾: (ג) **וְלֹא סֵפֶר וְכו'**, וְהוּא הַדִּין (ד) כָּל סְפָרִים שֶׁלְנוּ: (ד) **קָעָרָה מְלֵאָה**, שְׁלֹבוֹ עֲלֵיהֶם שְׁלֵא יִשְׁפַף מִפְּנֵיהֶם; וּבְסִפִּין, שְׁלֵא יִפֵּל לְאָרֶץ וְיִתְקַע בְּרַגְלוֹ; וּבְמַעוֹת, שְׁלֵא יִתְפָּרוֹ, (ה) וְאִךּוּ אִם הֵם צָרִיכִים טְרִיד שְׂמָא יִאֲבָדוּ, אִם לֹא שְׂאוֹתוֹן בְּאֶפְסוֹן דְּלִיקָא לְמַחֵשׁ שְׂמָא יִאֲבָדוּ. וְכִתְבַּשׁ בְּכַרְפִּי-יוֹסֵף, דְּהוּא הַדִּין דְּאֶסּוֹר לְהוֹשִׁיב תֵּינוּק לְפָנָיו בְּשַׁעַת תְּפִלָּה: (ה) **וּמַעוֹת וְכַפֵּר וְכו'**, וְדוּקָא הֵי, שָׂאָם יִפְלוּ יַשׁ בְּהֶם הַפֶּסֶד אוֹ יִזְקוּ לוֹ, (ו) אֲבָל שְׂאָרֵי דְכָרִים מִתַּר לֵאָחֵז. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהֵינּוּ לֹא דוּקָא, אֶלֶּא אֲרִיחָא דְמִלְתָּא נָקֵט, וְהוּא הַדִּין שְׂאֵין לְשׁוֹל שׁוּם דְּכָר בְּיָדוֹ בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה⁽⁸⁾, וְכֵן הַסְפִּים הַשִּׁי"ן: (ז) **מִפְּנֵי שְׁלֹבוֹ וְכו'**, צָרִיךְ עֵינָיו אִם מִתַּר לְקַח תְּפִלִּין וּסְפֵר-תּוֹרָה בְּיָדוֹ הִיכָא דְמִתְרָא מִפְּנֵי גַבְיִים, דְּאֶפְשָׁר דְּהִתִּירוֹ לוֹ [פּמ"ג]: (ז) **מִתַּר לֵאָחֵז וְכו'**, נִפֵּל סֵפֶר עַל הָאָרֶץ וְאֵינִי יָכוֹל לְכַוֵּן, (ז) מִתַּר לְהַגְבִּיהוּ⁽⁹⁾ כְּשִׁיִּסֵּם הַכְּרֵכָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּה, (ח) וְאֵי לֹאֵה הִכִּי לֹא יִפְסִיק, וְכֵל-שֶׁשֶׁן שְׂאֵין לְקָרֵן בְּאֶצְפֵּעַ וְכִיּוֹצֵא בְּשַׁעַת תְּפִלָּה. אִם הִתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל שְׂמוֹנֵה-עָרְשָׁה וְנִתְבַּלְבַּל⁽¹⁰⁾, מִתַּר לִילְדָף⁽¹¹⁾ לְמִקוּם הַיְדוּעַ ל⁽¹²⁾ לְקַח מִשְׁם סְדוּר⁽¹³⁾ [ח"א]: **ב** (ח) **לֹא יִחְזִיר אַחֲרָיו**, מִפְּנֵי שְׂמִטְרִיד. וְכִתְבַּשׁ ט"ז, דְּהוּא הַדִּין דְּשׁ לְזַהֵר לְמִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ הַסְדוּר, שֶׁיִּשְׂרַם תְּחִלָּה כָּל הַמְקוּמוֹת שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּאוֹתוֹ תְּפִלָּה וְלֹא יִחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם בְּשַׁעַת שֶׁמִּתְפַּלֵּל, כִּי יִפְסִיק עַל-יְדֵיָהּ וְלֹא יִכְוֶן יָפָה; וְכֵן כִּתְבַּשׁ הַכְּרִי-יוֹסֵף שֶׁכֵּן נִתְּנָה לְרַבִּים מֵאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה כְּשִׁרְוִצִין לְזַמֵּר תְּפִלָּה מִחֲדָשָׁת כְּגוֹן "עֲנִינוּ", אוֹ כְּגוֹן "וְתוֹדִיעֵנוּ" כְּשֶׁחָל יוֹסֵטוֹב בְּמוֹצָאֵי-שִׁבְתָּה: (ט) **לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹכוֹ**, וְנִמְצָא (ט) בְּאֲחֵרוֹנִים, שְׂאֵף בְּחֻזְנַת הַשִּׁי"ן נִכְוֶן הוּא שֶׁיִּהְיֶה הַסְדוּר פּוֹתַח לְפָנָיו, לְהִיּוֹת אֲנִינִי פְקוּחוֹת עַל מֵה שְׂאוֹמֵר הַשִּׁי"ן:

א (א) **לְפַהֵק מִתּוֹךְ אֲנָס**, הוּא הַדִּין (ב) דְּבַהּוּק מִתּוֹךְ אֲנָס לִיקָא אֶסּוּר⁽¹⁾, וְמֵה דְלֹא נָקִטוּ, אֶפְשָׁר מִשׁוּם (ג) דְּבִו לִיקָא חִיבָא לְהִנִּיחַ יָדוֹ, שְׂאֵין פְּתִיחַת פִּיו רַב פְּלִיפְקוֹ, וְגַם הוּא לְזַמֵּן מוֹעֵט מֵאֵד, מֵה שְׂאֵין כֵּן בְּפַהּוּק: (ב) **סִנְטְרוֹ**, הֵינּוּ לְחֵי הַתְּחַתּוֹן, וְחֲזִינִים הַעוֹשִׂים כֵּן בְּשַׁעַת הַזְמַר (ג) מִתַּר, לְפִי שְׂאֵינִים מִתְכַּנְּנִים לְגַסוּת אֶלֶּא לְהִנְעִים אֵת הַקוּל, אֲבָל שְׁלֵא בְּשַׁעַת הַזְמַר אֶסּוֹר: **ב** (ג) **לְרַק**, (ד) וְכֵל שְׂאֶסּוֹר בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה אֶסּוֹר אֶפְלוּ בְּתַחֲנוּנִים שְׁלֵאֲתַר הַתְּפִלָּה, (ה) דְּכָל זְמַן שְׁלֵא פָסַע הוּי לֵה כְּעוֹמֵד לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ⁽²⁾: (ד) **אֵי אֶפְשָׁר לוֹ וְכו'**, (ו) כְּגוֹן שֶׁצָּעֵט עַר בְּהוּ וְיִהְיֶה טְרִיד בְּתַתְּפִלְתוֹ⁽³⁾:

שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(ב) ט"ז וּפְרִי חֲדָשׁ וּשְׂאֵי, דְּלֹא כִתְבַּתִּי: (ג) ט"ז, וְנִרְאָה לִי דְבַהּה יִחְזוֹר אִךּוּ מְכַוְנֵנִי שָׂאָם לֹא יִתְחַזֵּק: (ג) מִחֻזְנַת-הַשֶּׁקֶל: (ד) הַגְּרָא: (ה) מִגְּנֵי-גְבוּרִים עַן שֵׁם: (ו) מִגְּנֵי-אֲבָרְתָם וּמֵאֲמַר-מְרָכֵי: (ז) סֵפֶר חֲסִידִים וּמִגְּנֵי-אֲבָרְתָם: (ח) פְּרִי-מִגְדִּים: (ט) שְׁל"ה וְכוּא הַיִּטֵּב: (י) גְּמָא: (כ) כֵּן מְצַדֵּר הַסְפֵּר-מְקָרִים וְהַמְאָמַר מְרָכֵי: (א) מִגְּנֵי-אֲבָרְתָם: (ב) מִגְּנֵי-אֲבָרְתָם: (ג) מִגְּנֵי-אֲבָרְתָם:

הִלְכוֹת תַּפְּלָה סִימָן צו צח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ד]

ואחר הרקיקה ימתין כדי הלוח ד' אמות⁴, וכדלעיל בסימן צב סעיף ט'⁵.

[משנ"ב ס"ק יב]

דהנוגע בכנה צריך לטל ידיו במים¹¹.

11 ולענין נגיעה בפרעוש, כתב לעיל (סי' ד ס"ק מה) שאם נגע בו, אפשר שדי בנקיון בעלמא ואין צריך נטילת ידים.

[משנ"ב ס"ק יג]

אפלו נפל רבו¹².

12 וכן אם נתרשלו התפילין ואינן מהודקות, כתב הערוך השלחן (סי') שיכול לחזקן כמו בטלית, שאין ההפסק ניכר בזה כל כך.

[משנ"ב ס"ק יד]

העטיפה הוי הפסק¹³.

13 ומשמע מדבריו לעיל (סי' ח ס"ק מ) שאדם אחר יכול לקחת את הטלית וליתנה על גבי ראשו וגופו של המתפלל.

[משנ"ב ס"ק יז]

דמשוי של ארבעה קבין אם הם עליו מבטלים פגנתו¹⁴.

14 ושעור ארבעה קבין, כתב בספר בירור הלכה (כאן) שלדעת הגר"ח נאה הוא 5.5 ק"ג, ולדעת החזו"א הוא 9.6 ליטר [במדה ולא במשקל].

סימן צח

צריך שיהיה לו פגנה בתפלתו

[משנ"ב ס"ק א]

רק תפלה פשוטו להבין הדברים¹.

1 והוסיף הכף החיים (ס"ק ב) שגם צריך להיזהר בתיבות ובאותיות ובנקודות לאומן בצורה מדויקת כתיקון וצביון שלא יחסר מהן שום דבר.

[משנ"ב ס"ק שם]

דאלו הפגנות המבארים פגן בשלחן צרו².

2 ובכוונה זו שצריך לכוון העומד בתפילה לפני ה', ביאר בחידושי הגר"ח על הרמב"ם (פ"ד מהל' תפילה) שאינו מדין כוונה, אלא הוא מעצם מעשה התפילה, ואם אינו רואה עצמו כך, הרי הוא בכלל 'מתעסק', ודבר זה מעכב בכל התפילה. מאידך, בגליונות החזו"א (שם) כתב שכל אדם העומד להתפלל לעולם אינו בגדר 'מתעסק', שהרי יש בו ידיעה כזה שהוא עומד בתפילה לפני ה', אלא שאין ליבו ער לזה כל כך, ובדיעבד די בידיעה קלושה. והגר"ח אייערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' א אות ב) כתב שצריך עיון בענין המתפלל וליבו בל עמו, וטרוד במחשבתו ואינו מרגיש כלל שהשפתיים נעות והפה ממשיך בתפילה, כי לכאורה נראה שמתעסק גרוע יותר מחסרון כוונה במצוה, ויש לחושבו באותה שעה כאילו הגיע לשכרותו של לוט, הואיל ולא ידע כלל שהוא מדבר.

[משנ"ב ס"ק ה]

כגון כגוד תחתון⁶.

6 ולירוק על הרצפה באופן שיבלע הרוק מיד בקרקע ולא יראה, כתב השו"ע הרב (סי"ב) שאף על פי כן לכתחילה צריך לרוק לתוך בגד.

[משנ"ב ס"ק ז]

שזרקו כגוד לאחוריו⁷.

7 ואחרי שיגמור את תפילת שמונה עשרה, כתב השלחן שלמה (סי"ב) שיראה לדרוס את הרוק ברגליו, וכמו שמבואר בשו"ע לקמן (סי' קנא ס"ז) שמפני כבוד בית הכנסת צריך לכסות את הרוק או לדורסו ברגליו.

[משנ"ב ס"ק ט]

על-כן אוליין בתר ימין ושמאל של האדם⁸.

8 ובאיטר יד, כתב הגר"ח קניבסקי (קונטרס איש איטר [הנדפס בסוף מסכת ציצית ותפילין] אות כא) שמבואר בפמ"ג (א"א ס"ק ו) שהולכים לפי שמאל וימין שלו, וכן כתב הכף החיים (ס"ק טו), אך הוסיף הגר"ח קניבסקי שלפי הטעם שכתב המג"א (ס"ק ו) בשם שבלי הלקט שלימינו אסור ולשמאלו מותר משום שנאמר "ה' צלך על יד ימינך", אם כן גם באיטר הולכים לפי ימין ושמאל של העולם, וכמו שמוכח בביה"ל לקמן (סי' קג ס"ג ד"ה כשפוסע).

[משנ"ב ס"ק יא]

כידו⁹. ואם עבר ונטלה, ישפשף ידו בכתל¹⁰.

9 וכן אם הכינה או שאר בעלי חיים כעת לא עוקצים אותו, אלא שנמצאים על בגדיו וחושש שיכנסו לפניו מבגדיו לעוקצו, והדבר מטרידו בתפילתו, כתב הכף החיים (ס"ק יח) שמותר לו לסלקם על ידי בגד.

10 ואף שצריך נטילה משום רוח רעה [כדלהלן ס"ק יב], ולרוח רעה הרי צריך דוקא מים [כמבואר בשו"ע לעיל סי' ד ס"ח ו-כב, ובמשנ"ב שם ס"ק לט, וכמו שמשמע במאמר מרדכי ס"ק ג], צריך לומר שבנגיעה בכינה יש גם משום נקיות, ולכן כשעומד בתפילתו ואין באפשרותו ליטול ידיו, הקלו להתפלל כשרוח רעה שורה על ידיו, ומה שמשפשף ידיו הוא רק לנקיות [כדלעיל בשו"ע סי' ד סכ"ב].

הִלְבוּת תְּפִלָּה סִימָן צו צח

קכט באר הגולה

ג שם פרוש רש"י
ד שם בחוספוט
ה כבא מציעא ק"ה

מבליעו בכסותו בענין (ה) שלא יהא (ז) נראה. ואם הוא אסטיניס (פרוש, שאינו יכול לראות דבר מאוס) (ו) ואינו יכול להבליעו בכסותו, (ז) זורקו לאחוריו: ואם אי אפשר לזרוק לאחוריו זורקו (ה) לשמאלו אבל לא לימינו, (ח) וכל-שכן לפניו (ו) [ו] דאסור (הרי"ף פרק מי שמתו). והא דלקמן בריש סימן קכג שהופך פניו לצד שמאל תחלה שהוא זמין של הקדוש-ברוך-הוא, (ט) יש לומר דהשטעם פניו שמועלם לא ירדה השכינה למטה מצדקה, אספן אין השכינה כנגד המתפלל, ולפיכך חלקו כבוד לזמין דידה ברקיקה שהיא בשעת תפלה, אבל כשפוסע שלש פסיעות, האדם מרחיק עצמו ממקום תפלתו, (י) והוא כנגד השכינה, ולפיכך נותן שלום לשמאלו, שאז הוא כנגד זמינו של הקדוש-ברוך-הוא (כ"י בשם אביו): **ג יאם כנה עוקצתו, ימשמש בכגדיו להסירה שלא תתבטל פונתו, אבל לא יסירנה (יא) בידו:** הגה ודוקא בשעת התפלה, אבל שלא בשעת התפלה יכול לטל (י) כנה ולזרוקה בבית-הכנסת (י"א) [ועין לעיל (יב) סימן ד סעיף (ח): **ד יאם נשמש טליתו ממקומו (יג) יכול למשמש בו (ט) ולהחזירו, אבל אם נפל (יד) פלו (טו) אינו יכול לחזור ולהתעטף בו (טז) דהוי הפסק: ה הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפלה, פחות מארבעה קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל: ארבעה קבין, מניחם (יז) על-גבי קרקע ומתפלל:**

צח צריך שיהיה לו פונה בתפלתו, ובו ה' סעיפים:

א המתפלל צריך שיכונן (ב) בלבו (א) פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב באלו שכינה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטרודות אותו עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפלתו. ויחשב באלו* היה מדבר לפני מלך בשור ודם היה מסדר דבריו ומכונן בהם יפה לבל יפשל, קל-והמר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכניז בתפלתם

א ברכות ל' ב סימן והטור

* צריך לומר: פי אלו, כן אינא בריא [מאמר]

שערי תשובה

בעצמו אם יכול לכוון יותר הספר או בע"פ וקנה יעשה עפ"י מדותיו, וכן מבאר שם במג"א והביאו בבח"ט שם. ומ"ש בט"ו שירושם תחלה, עין מ"ש לקמן סימן קיט בשם הפרי"ד:

[ו] דאסור. עב"ט דאם א"א כו' מתר. וכתב בשי"ע דמ"ש יש לו להקטין אח"כ כדי שיעור הלוח ד"א כמ"ש הטור בסי' צב בשם הירושלמי ע"ש, ועין בט"ו י"ד ס' קעט. וכתב בספר פרי"האקדמה: זקן שמושים בתי"עניו בתפלת י"ה, אם הם רפויים כחטמו שקרובים לפל בכריעות והשתחויות נכון להחמיר שיקשרם או יתדקם על-ידי חוט, והביאו בשלמי"צבור ע"ש:

ע"י כגד או די נקניין עפר, מ"א: (ט) ולהחזירו. אפלו נפל רבו, מ"א:

ג"פ פי פי ואח"כ ירק ג"פ, ולא ירק לגמרי רק בדרך נחת, והלשון

באר היטב

(ז) נראה. ודוקא בכגד המתחנן אבל בכגד העליון כיון שהרק נראה אסור, תרי"ו ובמדינתנו שלובשין פציל"ס אף שהרק נראה מטר כיון שעשוי לכה, מ"א וע"ל ס"י צב ס"ק י"ד: (ס) לשמאלו. כ"י הקשה דקאן נותן מעלה לזמין האדם, ולקמן ברין ג' פסיעות חולק כבוד יותר לשמאלו מפני שהוא זמין דשכינה ע"ש. ותרצה אחרונים דהכא בשעת ריקתו מסלק ממנו כבוד השכינה וכמ"ש בענין התכבדו וכ"י ע"כ אזלינן בתר זמין ושמאל של האדם, משא"כ בג' פסיעות שהרי משתנה השכינה ע"כ אזלינן בתר זמין דשכינה: (י) דאסור. ואם א"א לו לרק אלא לפניו או לימינו והוא מצטער בתפלה ע"י שאינו יכול לרק, מתר לו לרק לפניו או לימינו, ב"ח נ"ע"ת: (י) כנה. (ב) בלבו. כתב בספר הגן: לבטל מחשבה רעה בשעת התפלה יאמר

משנה ברורה

ואחר הרקיקה ימתין כדי הלוח ד' אמות⁴, וכדלעיל בסימן צב סעיף (ט): (ה) שלא יהא נראה. כגון בכגד תחתו⁶, אבל בכגד עליון כיון שהרק נראה, אסור. ובמדינתנו שלובשין פאצילעס, אף שהרק נראה אפטר דמתר, דכיון שעשוי לכה אין בו משום מאוס, כן כתב המגן-אברהם, אבל (ו) שארי אחרונים פתבו שגם בזה צריך לכוון מקום הרק שלא יהא נראה: (ו) ואינו יכול וכו'. פרוש, (ח) שמאוס לו להבליעו בכסותו, או שאינו יכול לשהותו בפיו עד שיבליענו, (ט) או שהוא כסות נאה, ואם נצרכנו שיבליענו בו יטרדנו גם-כן: (ז) זורקו לאחוריו. הינו (י) שהופך פניו לאחוריו או שזורקו בידו לאחוריו⁷, (יב) אבל לא כלפי מעלה, שנהא כסופר: (ח) וכל-שכן לפניו. מפני שהמתפלל, שכינה לפניו. ומכל מקום (יג) אם אי אפשר לו לרק אלא לפניו או לימינו, והוא מצטער בתפלה על-ידי שאינו יכול לרק, מתר לו לרק לימינו ואפלו לפניו: (ט) יש לומר דהשטעם וכו'. והאחרונים תרצו בפשיטות, דהכא בשעת ריקתו מסלק ממנו כבוד השכינה, וכמו שפתבו בסימן ג' לענין "התכבדו מקבדים וכו'", על-כן אזלינן בתר זמין ושמאל של האדם⁸, מה שאין כן בסימן קכג דארי בהשתחויה שמושתנה בסוף תפלתו להשכינה, על-כן אזלינן בתר זמין דשכינה: (י) והוא כנגד השכינה. רוצה לומר, (יג) שעל-פרתה פנתו אז בעת השתחויה להשתחוות נגד השכינה שהיא למעלה מצדקה, כי הלא לא ירדה למטה: **ג (יא) בידו.** ואם עבר

א (א) פרוש המלות. (א) ואל זכון האדם בשמות ויחודים, רק יתפלל כפשוטו להבין הדברים¹⁰ בכונת הלב: אם לא מי שהוא בא בסוד ה' יודע לכונן בה בלבא ריעותא ודחילו, דאי לאו הכי, חס ושלום מקלקל בזה הרבה, עין מגן-אברהם בשם הזהר. ובתשובת רש"ל סימן צח כתב בארץ והעיד על הר"ש שאמר אחרי שלמד סתרי הקבלה, שהוא מתפלל פתניוק ב"וימו. ועין בפני-יהושע ריש פרק אין עומדין שקמת, דאלו הפונות המבארים כאן בשלחן-ערוך¹²

שער העיון

תרגום: 1 משקפים.

(1) עלתי-תמיד ואלהיה רבה ומגן-אברהם: (2) הגר"י: (3) אלהיה רבה ומגן-אברהם: (4) כל-בו: (5) ב"ח רש"י: (6) לבוש: (7) אלהיה רבה ופרימגדים ומאמר-מרדכי וכן משמע מהג"א סימן ד סעיף יח אות כז ד"ה והנזכר בכנה וכו', ולא ככלושה והגר"י: (8) מגן-אברהם: (9) פשוט: (10) אלהיה רבה: (11) פרי תדש: (12) הגר"י, ולמדו מלעיל סוף סימן צו במגן-אברהם, עין שם: (13) מגן-אברהם ומגן-אברהם:

מילואים

הלכות תפלה סימן צו

המשך מעמוד 256

השדה ח"ג ברכות י, ב) שדוקא לענין רוק כתב כן, וכן מה שכתב המשני"ב לקמן (שם) היינו דוקא לענין להפסיק בדיבור שאינו נצרך, אבל אם סיים תפילתו ואינו יכול לפסוע כיון שיכנס לתוך ארבע אמות של מתפלל שאחריו, מותר לו לשבת אם הוא חוץ לארבע אמות של המתפלל שאחריו. וראה עוד מה שכתבנו לקמן סי' קב ס"ק כ נפקא מינה מדין זה.

[משנ"ב ס"ק ז]

קגון שייצטער קנה ויהיה קרוי בתפלתו¹³.

3) וביאר הערוך השלחן (ס"ג) שמדובר ברוק שאינו יכול לבולעו, ככיוון וניעו. וגם בצואת האף, כתבו השולחן שלמה (ס"ב) והערוך השלחן (שם) שהדין כן.

סימן צז

שלא יגהק וְשלא יפהק בשעת התפלה

[משנ"ב ס"ק א]

הוא הדין דגהוק מתוך אגס ליכא אסורא¹⁴.

1) ובשעת הפיהוק או הגיהוק, כתב המקור חיים (ס"א), שלא ימשיך לומר תיבות מהתפילה.

[משנ"ב ס"ק ג]

דכל זמן שלא פסע הוי לה קעומד לפני המלך¹⁵.

2) ואף שכבר אמר "הוי לרצון וכו'", כתב לקמן (סי' קכב ס"ק ה) שנחשב כעומד לפני המלך כל זמן שלא פסע. וביאר הגר"ח קניבסקי (שיח

הלכות תפלה סימן ק קא

המשך מעמוד 260

להמתין עד שיוגיע השי"ץ לברכת רצה, ומשם ואילך ישמע מהשי"ץ. ואף שכתב בביה"ל לקמן (סי' רע"א ס"ב ד"ה דאיתקש) שאין לחלק ברכה אחת ולצאת בה ידי חובה באופן שחציה באמירה וחציה בשמיעה, והרי שלש הברכות הראשונות או שלש האחרונות נחשבות כאחת, צריך לומר ששובר שלענין זה לא אומרים שנחשבות כאחת (זה השלחן לגר"ש דבליצקי ח"א סי' קצד).

[משנ"ב ס"ק ו]

יקולה לא ישמע¹⁴, וכל המשימע קולו בתפלתו¹⁵ הרי זה מקטגי אמונה¹⁶ וכו', יש לו לעשות פענן שכולל לכתוב¹⁷.

14) ומטעם זה הוכיח בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ד סוף סי' טו), שקול דיבור של אשה אינו נחשב לערוה אפילו אם דיבורה נעים, שאם לא כן אולי חנה התפללה בלחש כיון שעלי עמד בסמוך אליה, ולא רצתה שישמע את קולה.

15) ולומר באמצע התפילה תיבות 'מוריד הגשם' או 'עלה ויבוא' וכו' בקול, כדי להזכיר לציבור, כתב בביה"ל לקמן (סי' קיד ס"ב ד"ה אסור) שאף שהמג"א (שם ס"ק ב) כתב שהשי"ץ יכריז בתוך תפילתו בלחש 'מוריד הגשם', אין נכון לעשות כן, ולא ביאר הטעם.

וכן החזו"א (דינים והנהגות פ"ד אות כז, דעת נוטה תפלה תשובה קמו) הורה שלא יעשה כן, משום שאין זה דרך ארץ בתפילה, והוסיף הגר"ח קניבסקי (שם) שמ"מ המנהג להקל בזה, וגם החזו"א לא אמר שהדבר אסור אלא שאינו דרך ארץ. ודעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"ח ארחות הלכה הע' 20) שאף לדעת המג"א הני"ל היינו דוקא שהשי"ץ או השמש יעשו כן, אבל לא שאחד מהמתפללים יאמר באמצע תפילתו בקול, משום שהוא דבר מבוזה לעשות כן בשעה שעומד לפני המלך בתפילה.

16) ואף שבגמרא בסוטה (לב, ב) מבואר טעם אחר, שתיקנו להתפלל בלחש כדי שלא לבייש עוברי עבירה שמתוודים בתפילתם, תירץ המהרש"א (חידושי אגרות שם) שאם כולם היו מתפללים בקול לא היינו אומרים שהמגביה קולו הוא מקטני אמונה, ורק לאחר שתיקנו להתפלל בלחש בגלל עוברי עבירה, מי שמגביה קולו נקרא מקטני אמונה.

17) וציבור שאינם יודעים להתפלל בעצמם, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ג סי' ו) שיכולים לומר עם השי"ץ מילה במילה, וכשיש לחוש שבלחש לא יאמרו או שלא יתרגלו להתפלל בעצמם, יכולים להתפלל בקול.

טז) שלאחר שאמר 'השם' של סיום הברכה אסור לו לחזור, אבל קודם לכן יכול לחזור, ואף שחזור לומר שם שמים.

8) ואם לא כיוון בברכת 'אבות' ועדיין לא התחיל את הברכה השניה, כתב הגר"ח קניבסקי (שיח השדה ח"ג ברכות יג, ב) בשם החזו"א שיכול לחשוב בליבו פירוש המילות של ברכת 'אבות', ונחשב שכיוון בה, אך כתב, שבמשנ"ב (ס"ק ד) וכן בביה"ל (ד"ה והאינדא) מבואר לא כן. וראה מה שכתבנו לעיל סי' סג ס"ק יד לענין קריאת שמע.

והוסיף הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קכ-קכ"א), שלדעת החזו"א הני"ל גם אם נזכר שלא כיוון לאחר שכבר אמר 'ברוך אתה ה' ועדיין לא חתם 'מגן אברהם', לא יסיים 'למדני חוקיך' ויחזור לומר את הברכה בכוונה, אלא יכון במחשבתו מראש הברכה.

[ביה"ל ד"ה המתפלל]

שלא יקא לבו פונה באמצע התפלה לךברים אחרים⁹, ונאפלו אם בעת שיאמר אחריו תפלות של התפלה יתור ויכתוב¹⁰.

9) ולהפסיק בברכת 'אבות' כדי לשמוע קדושה וכו', דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פ"א הע' יג) שמוותר.

10) וביאר בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' ה אות א), שודאי מדובר שכשאמר את תיבות הברכה ידע מה שאומר, והיינו שהתחיל ברכת 'אבות' בכוונה, והפסיק באיזה הרחוקי דברים, ואחר כך אמר 'אלוקי אברהם' בכוונה, ומי"מ צריך היה להיזהר בזה, כיון שליבו פנה לדברים אחרים.

[ביה"ל ד"ה והאינדא]

שיקנה עוד ברכות שגדאי לא יצא בקום¹¹ וכו', ונמתין על השי"ץ¹² וכו', לברכת 'אגף גבור' יתחיל בעצמו¹³.

11) וישוב לזה כתבו הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב ברכות סי' כז) והגר"ש אויערבך (שיח הלכה סי' קא אות ד), שצריך לומר שגם בלא כוונה אין זו ברכה לבטלה, שנקראת תפילה אלא שחסרה בה כוונה, ולכן גם כשאי אפשר לו לכוון בשום אופן, מי"מ כשהתפלל קיים מצוה, והוסיף הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב שם), שגם בספר בית אלקים להמב"ט כתב שיש מצוה בקריאת התיבות אף על פי שלא כיוון.

12) ושי"ץ שלא כיוון ב'אבות' בתפילת לחש, דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה קכב) שימשיך בתפילתו ולא יפסיק.

13) וכן כששכח 'עלה ויבוא' ועדיין לא סיים את התפילה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קכד ד"ה יכון, וכן בשעה"צ שם ס"ק מז) שיכול